

ALTHUSSER'İN GÖZÜNDEN İDEOLOJİ VE İDEOLOJİNİN BİR TAŞIYICISI OLARAK YENİ MEDYA

İpek Sucu*

ÖZET

Bireyler dünyayı olduğu gibi görmek yerine olmasını arzu ettikleri gibi görmeyi tercih etmektedirler. İnanç, duygu, düşünce ve varsayımlar dünyaya bakış açısını etkilemektedir. Bu durum Althusser'e göre ideolojik düzenin etkisi altında oluşmaktadır. İdeolojik düzen bireyleri öylesine etki altına almaktadır ki evrende oluşan her türlü faaliyete yansız bakmak imkansız hale gelmektedir. Durumun böyle olmasında ve nesiller boyu süre gitmesinde yüz yüze sözlü iletişimden yanı sıra kitle iletişim araçları da etkin bir rol oynamaktadır. Günümüzde iletişim teknolojisinin ileri evresi olarak yeni medya ideolojinin en hızlı taşıyıcılarından biridir. Yeni medyanın getirdiği dijitalleşme her türlü haber dağıtımını, iletişimsel birliktelik ve bilgi paylaşımıyla hızla ideolojik paylaşımın sürekliliğini de kuvvetlendirmektedir. İdeolojinin yeni medya aracılığıyla hızla egemenliğini artırması her türlü habere tarafsız bakmayı engellemektedir. Bu sorun kapsamında öncelikle Althusser'in ideoloji kuramı üzerine literatür taraması yapılacak ardından yeni medyanın nasıl ideolojik düzenin etkili bir taşıyıcısı olduğu literatür kapsamında tartışılması amaçlanmıştır. Çalışmada Althusser'in ideoloji kuramından hareket edilerek ideolojik düzenin hem taşıyıcı hem de meşrulaştırıcı aracı olan yeni medyanın iletişimde sınır tanımazlığıyla kamuoyu ve gündem yaratarak ideoloji çerçevesinde haber içeriklerinde gerçekliğin yeterince sorgulanmamasına yol açan rolü tartışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Althusser, ideoloji, yeni medya, haber, iletişim.

ALTHUSSER'S IDEOLOGY THROUGH THE EYES OF AND NEW MEDIA AS A CARRIER OF AN IDEOLOGY

ABSTRACT

Instead of seeing the world as it is that individuals prefer to see as they desire. Beliefs, feelings, thoughts, perspectives and assumptions affect the world. According to Althusser This situation occurs under the influence of ideological order. So that individuals are to influence the ideological order of the universe, it becomes impossible to look at any neutral activity. While being the case, and go down through the generations, as well as face-to-face verbal communication plays an active role in the mass media. Advanced stage of communications technology in today's fastest carriers of the ideology is one of the new media. Digitalization brings all kinds of new media news distribution, communication and information sharing associated with rapidly reinforcing the ideological continuity of sharing. Rapidly increasing dominance of this ideology through new media to look at everything that hinders neutral. Within the scope of this problem is to do a literature review on the theories of Althusser, ideology, and then how new media is an effective carrier of ideological order to discuss the scope of the literature. Althusser's theory of ideology in the study of ideological order by proceeding with the carrier as well as a legitimizing tool, creating a new ideology of the media agenda in communication knows no borders, within the framework of the public and news content being enough of reality led to unquestioned discussed.

Keywords: Althusser, ideology, new media, news, communication.

* Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Öğrencisi.

GİRİŞ

İdeoloji, üzerine pek çok söz söylenebilecek ve üzerinde pek çok konuyla bağlantı kurulabilecek bir kavramdır. Althusser'in ideoloji kuramı günümüzde de yerini bulabildiği için önemi göz ardı edilemeyecektir. Althusser'e göre ideoloji, öznelerin üretildiği ve çeşitli yollarla toplumsal yapılar içinden hareket edebilmelerini sağlayan pratiktir. İdeoloji çarpıtıcı bir mercekten çok, gerçekliğin kurucu ögesi belirli bir gerçekliktir. (Althusser 2003: 76). Gerçeklik ideolojik düzene göre biçimlenmekte ve bireyler ideolojinin verdiği bakışla dünyayı görmektedirler. Bu düzen bireylerin sosyal yaşam biçimlerini, düşünce sistemlerini, inançlarını ve daha birçok insancıl faaliyetlerini yakından etkilemektedir. İdeolojik silsileler içerisinde birey adeta ideolojilerle kaplı bir hapishanenin içerisine mahkum olmuştur. Bu hapishanede birey özgür düşünme ve özgür hareket etme olanağından uzak olduğu için tarafsız düşünme yeteneğinden de hızla uzaklaşmaktadır.

Günümüzde yeni medya, ideolojinin önemli taşıyıcılarından biridir. Althusser ideolojide yeni medya üzerine araştırma yapmamasına rağmen, Althusser'in ideoloji teorisini günümüzde yeni medya ile ilişkilendirmek mümkündür. Althusser'e göre ideolojinin taşıyıcıları olan ayınlar, dini törenler, toplantılar, kitle iletişim araçları, kitaplar, gazeteler, filmler, televizyon programları, radyolar vb. süreklidir. İdeoloji bu taşıyıcılarla birlikte vardır ve ideoloji onların pratiği içerisindedir. Gelenekler, görenekler, din ve öteki toplumsal alışkanlıklar, kitle iletişim araçları yaşadığı sürece ideolojiler de yaşamaktadır (Althusser 2003: 58). Kitle iletişim araçları genel olarak bireylerle iletişimi ve bilginin dağıtımını mümkün kılarak ideolojiyi yaşatmaktadır. Günümüzde iletişimin ve bilginin en hızlı yayıldığı mecralardan olan yeni medya bu bağlamda ideolojik düzenin önemli bir taşıyıcısı olmaktadır. Yeni medya iletişim ve haber paylaşımında özgürlüğü mümkün kılıyor gibi görünmesine rağmen aslında ideolojilerle kaplı düşünce sisteminin duvarlarını hızla yükselterek özgürlüğü daha fazla kısıtlamaktadır. Bu sorun kapsamında birinci bölümde kavramsal olarak ideolojiye önce genel olarak bakılacak, ardından ikinci bölümde Althusser'in ideoloji kuramı literatür kapsamında ayrıntılı olarak incelenecektir.

Üçüncü bölümde ise Althusser'in ideoloji kuramının günümüze uyarlandığında ideolojik düzenin taşıyıcısı olan yeni medyanın iletişime ve bilginin paylaşımında habere nasıl yansıdığı tartışılması amaçlanmaktadır. Çalışma derleme bir niteliğe sahip olup, araştırma yöntemi olarak literatür taramasından faydalanılmıştır. Çalışma konusu, yeni medyanın ideolojik düzenin bir taşıyıcısı olarak iletişime ve habere özgür bakabilmeyi engellediğinin ve ideolojilerin bastırıcı bir araç olarak kullanıldığının fark edilmesi açısından yararlı olacaktır.

1.KAVRAMSAL OLARAK İDEOLOJİYE GENEL BİR BAKIŞ

İdeoloji kavramı 1796'da Fransız filozof Destutt de Tracy tarafından icat edilmiştir. Tracy ideoloji kavramını bilinçli düşünce ve fikirlerin kaynaklarını açığa çıkarmak amacıyla fikirler bilimini (idea-oloji) ifade etmek için kullanmıştır. Eagleton'a göre ideoloji, baskıcı bir siyasi iktidarın ayakta durmasını sağlayan aldatıcı bir düzendir. Bu düşünür'e göre ideoloji toplumsal bağlardan alıkonulamayan inançlardır. Aynı zamanda egemen toplumsal sınıfların maddi çıkarlarını doğrudan dile getiren ve onun yönetimini destekleyen fikirlerdir (Dursun 2001: 24). Toplumsal yapı içerisinde kontrol ve mücadele ile ilgili fikir kümelerinden oluşan ideoloji, değerlerden, kavramlardan, düşüncelerden ve sembol sistemlerinden şekillenerek mevcut düzeni meşrulaştıran egemen yapıların genel olarak nasıl çalıştığını hatırlatmaktadır (Erdoğan ve Alemdar 2002: 277). Her rejimin kendine uygun bir ideolojisi bulunmaktadır. İdeolojinin toplumsal bir gerçekliktir. Her toplumun, her siyasi sistemin bir ideolojisi vardır. İdeolojinin kendisinden başka hiçbir şey ideolojiyi değiştiremez ya da bir ideolojiden başka hiçbir şey bir ideoloji ile mücadele edemez (Lefebvre 1964: 93). İdeoloji, bireylerin faaliyetlerinin amacını, belirlenen amaçlara nasıl ulaşılacağını belirleyen ve sosyal ve fiziki gerçekliğin niteliğini düzenleyen bir değerlendireci ilkeler sistemidir (Allardt 1971: 117).

19. yy. ortalarında toplumsal yapıların ve üretim sistemlerinin belli bir tarihsel süreç içerisinde gittiğini ve varolan modern kapitalist toplumun gelecekte sosyalist bir topluma dönüşeceğini ileri süren Karl Marx ve Friedrich Engels "sınıflar teorisini" ortaya atmışlardır.

Bu düşünürlere göre modern kapitalist toplum, sınıflı bir toplumdur ve burjuvazi toplumdaki diğer sınıflarla bir uzlaşmazlık içersindedir. Marx'a göre ideolojide sınıfsal düzen etkilidir ve bu sınıfsal düzende yönetici sınıfın fikirleri her zaman egemen fikirler durumundadır. Marx ve Engels ideolojiyi açıklarken "camera obscura" metaforundan hareket ederek açıklamaya çalışmışlardır. Bu açıdan ideolojiler aldatıcı fikirler sistemi veya sınıf çıkarlarına hizmet eden bir gizlemeleme aracıdır (Türk 2010: 111). Marx, ideolojiyi ekonomik olarak ele almıştır. Bu düşünür'e göre maddi güce hakim olan sınıf, aynı zamanda entelektüel güce de hakimdir, zihinsel üretim araçlarını elinde bulunduran sınıf, aynı zamanda zihinsel üretim araçlarının kontrolünü de elinde tutmaktadır (Heywood 2006: 58). İdeolojinin geleneksel olarak, belirli bir sınıf ya da gruba özgü inançlar sistemidir, doğru ya da bilimsel bilgiyle çelişebilecek aldatıcı inançlar sistemi yani yanlış fikirler içerir, anlam ve fikir üretiminin genel sürecidir (Fiske 2003: 212). Marx'a göre ideoloji gerçeklik hakkında bir yanılsama değil, onun bilinç düzeyindeki bir görünümü, maddi koşulların bir yansımasıdır. İdeoloji toplumsal çıkarlar amacıyla güdüsel olarak işleyen düşünme biçimleridir. Aynı zamanda ideoloji, söylem ve iktidarın bir çakışmasıdır. Var olan iktidarın düşünce sistemine halk tepki göstermektedir (Türk 2010: 106). İdeolojik düzende iktidarın hakimiyeti devam etmektedir. İdeolojik güç tüm sosyal sınıflar içerisinde aynı etkiye sahip değildir. Alt sosyal sınıflar bu nedenle ideolojik düzene daha fazla karşı çıkmaktadırlar. İdeoloji tüm sosyal sınıfları içeren bir olgudur. Bu sebeple ideolojik düzenin tüm sosyal sınıfların çıkarını gözetir bir şekilde oluşturulması gereklidir. İdeoloji, toplumsal yaşamla ilgili düşünce, anlamlar ve sembolik temsillerdir. İdeoloji, bu noktada kültürle çakışmaktadır. İdeoloji farklı toplumsal anlam ve değerlerin çatıştığı toplumsal bir düşünce sistemidir. İdeoloji, toplumsal iktidar ilişkilerini oluşturan düşünce ve anlamlardır ve bu toplumsal iktidar ilişkileri sayesinde oluşur.

Gramsci ideolojiyi hegemonya kavramı etrafında döndürmektedir. Hegemonya iktidarın tabi olanlar üzerindeki zora dayalı egemenliği yanında, rızaya dayalı olarak da egemenliği elde etmesidir. Gramsci'ye göre, ideoloji aldatıcıdır. İdeoloji hegemonyanın da etkisi altın-

dadır. (Türk 2010: 112). Marksist kuramda ise ideoloji siyasal iktidar, meşruiyet ve devlet sorununun tam da merkezine oturmaktadır (Çetin 2007: 16). Gramsci ideolojiyi esas olarak insanları örgütleyen ve insanların üzerinde harekete geçecekleri, durumlarının bilincine ercekleri, bir tür mücadele alanı olarak değerlendirmektedir (Gramsci 1997: 79). Gramsci, ideolojinin hegemonya oluşturmada bir "araç" olduğunu ve ancak bu aracın yalnızca burjuvazinin değil işçi sınıfının da kullanabileceği bir araç olduğunu ortaya koymuştur ve sınıfsal yapılanmanın ve sınıf bilincinin karşı-hegemonya yaratılarak gerçekleştirilebileceğini ileri sürmüştür.

2. İDEOLOJİYE ALTHUSSER'İN GÖZÜNDEN BAKMAK

Althusser'in ideoloji kuramı ideolojiyi, ekonomik yapı ve ilişkilerinin dışına taşımıştır. "İdeoloji, insanlar ile onların dünyası arasında yaşanan ilişkidir. Ya da bu bilinçsiz ilişkinin yansıtılmış bir biçimidir. Sözgelimi, bir felsefedir. Kaynaşmış ve mantıksız olabileceği için yanlışlığı ile değil, üzerinde toplumsalın baskın olması ile bilimden ayrılır" (Althusser 1995: 280). Althusser'e göre, ideolojinin bireylerin gerçek varoluş koşullarıyla aralarındaki ilişkilerin hayali bir tasarımıdır; İdeoloji bireylerin, üretim ilişkileri ve onlardan türeyen ilişkilerle olan hayali ilişkisini göstermektedir. İdeolojik sistemi gerçek ilişkileri değil, bireylerin içinde yaşadıkları gerçek ilişkilerin hayali ilişkisi tayin etmektedir (Güngör 2001: 226). Althusser ideolojiyi özgürleştirmiş ve onu bir sınıfın değerine kabul ettirdiği bir fikirler dizgesinden çok, tüm sınıfların katıldığı sürekliliği olan ve her yana yayılmış pratikler dizgesi olarak yeniden tanımlamıştır. Tüm sınıfların pratiklere katılarak başat sınıfın çıkarlarına hizmeti kesinlikle yerine getirmektedirler. İdeoloji olmadan bireyler varlıklarını sürdüremezler. İdeoloji, her yana yayılmış pratikler olarak insanların tüm etkinliklerinin içine sızmaktadır (Althusser 2004: 104). Althusser'in ideoloji kuramı dışarıdan değil içeriden işlemektedir. İdeolojik düzen tüm sınıfların düşünce ve yaşam biçimleri üzerinde son derece etkili olmaktadır (Fiske 2003: 223). Althusser ideolojiyi yorumlarken ekonomizm ve hümanizmden kaçmaktadır. İdeoloji, toplum değerlerinin oluşumunda son derece önemli bir role sahiptir. İdeoloji, toplu-

mu yeniden üretir (Öz 2009: 232). Althusser'e göre ideolojiden kaçmak imkansızdır. İdeoloji bireylere, egemen değerleri özümsettirerek onların yaşadıkları sistemle uyumlu içinde olmalarını ya da yeni uyumlu yaşam sistemleri kurmalarını sağlamaktadır (Öztürk 2007: 72).

Althusser'e göre, ideoloji devletin baskıcı aygıtlarının yaptırım mekanizmasını işleten bir aygıttır. Bu sebeple içinde şiddet olgusunu da barındırmaktadır. Devletin baskıcı aygıtları her alanda şiddete başvurabilmektedir (Vergin 2010: 93). Althusser Marx'ın devlet anlayışına katılmaktadır ve devleti, iktidarı elinde tutan sınıfın, bu iktidarı sürdürmek için, diğer sınıflar üzerinde uyguladığı bir baskı aracı olarak görmektedir. Baskı aygıtı kamuda, devletin ideolojik aygıtları ise çoğunlukla özel alandadır (Özbek 2003: 144). Devleti yöneten sınıfın, devlet iktidarını elde tuttuğunu ve devletin baskı aygıtına sahip olduğunu söylemek, yönetici sınıfın devletin ideolojik aygıtlarında da etkin olduğunu kabul etmeyi gerektirmektedir (Güngör 2001: 229).

Althusser'e göre klasik Marksist teori devlet aygıtını aynen Gramsci gibi bir baskı aracına dönüştürmektedir. İdeolojik uygulamalar aileyi, medyayı, dinsel organizasyonları ve propagandası yaptıkları düşünceler açısından eğitim sistemini içeren Devletin İdeolojik Aygıtları olarak adlandırılan kurumlar bütünü kapsamaktadır. Devletin bastırıcı aygıtlarının yanında egemen sınıfa fiilen güç sağlayacak ve onun ekonomik kılacak çok sayıda ideolojik aygıtı mevcuttur. Edebiyat, kitle iletişim araçları, eğitim, ahlak, hukuk kuralları bu gruba girmektedir. Devletin İdeolojik Aygıtlarının fonksiyonu ideoloji üretmek ve idare edebilmektir. Kapitalist toplumda var olan sınıf ilişkilerinin de yeniden üretimini sağlamaktadır. Üretim araçlarının da yeniden üretimini yürütmektedir (Stevenson 2008: 26). Althusser'e göre, sınıfsal mücadelede sivrilmesine neden olan siyasal toplumsallaşmaya yaptıkları katkıdır. Bir başka neden de egemen sınıfın bunları Devletin Baskıcı Aygıtları gibi kolayca kontrol altına alamamasıdır. Devletin İdeolojik Aygıtları'na sahip olan burjuvazi sadece egemen sınıf olarak kalmayıp hegemonyasını da tescil etmiş olmaktadır. Althusser devletin çeşitli ideolojik araçlar yardımıyla (Okul, hastane, hapisane vb) üretim ilişkilerini yeniden ürettiğini ve

böylelikle meşruiyet kazanarak ayakta kaldığını öne sürmüştür. Althusser ideolojinin her zaman bilimsel bilginin içerisinde sunulması gerektiğini aksi takdirde insanı dışlayacağını ileri sürmüştür. Althusser'e göre kapitalizm öncesi toplumda kilise tarafından sağlanmaktaydı ancak, bu, yerini modern kapitalist toplumda "okul"a bırakmıştır. Weber, eğitim ve disiplini askeri yapılanmanın modernleştirilmiş bir uzantısı olarak ele alırken eğitimin ve eğitim ile sağlanan disiplinin amacını; siyasal iktidarın eylemlerine rasyonellik kazandırmak, çok sayıda insanın aynı şartlar ve ilkeler altında itaatini sağlamak, yönetenlerin yönetilenlere karşı üstünlüklerini korumak ve devam ettirmek, kurallara ve statükoya boyun eğmek, kahramana tapınmak, yöneticilere körü körüne itaat etmek, tekdüzeleştirilmiş alışkanlıklar yaratmak, kitleleri birlik ve bütünlük içinde psikolojik olarak koşullandırmak, ortak bir amaç, ortak bir dava ve planlanmış bir hayata bağlamak, toplumsal bir ahlak, görev ve sorumluluk geliştirmek, mekanikleştirilmiş bir örgütlenme içerisinde sürüklenip gitmeye mahkum etmek, toplum içerisinde uyumlulaştırılan insanların bütünlüğünü sağlamak şeklinde sıralamaktadır (Weber 1993: 221-223). Platon, Devletinde çocuk yaşta insanların sıkı bir yasaklamalar dünyası içerisinde eğitilerek devletine karşı sadık, akıllı, uslu ve koruyucu vatandaşların yaratılmasının amaçlandığını savunmaktadır (Platon 1995: 107). Platon da Devletin varoluşu için zorunlu olan halk desteğini sağlamayı, soylu yalan düşüncesinin gerekliliği ile ifade etmiştir. İktidarın meşruluğu, ikna olmuş bir kitleyi gerektirmektedir (Özbek 2003: 151). *"Bunu neden yapıyorlardı? Küçük bir çocuğun kafasına, içinde yaşadığı toplumda geçerli olan bütün yüksek değerleri, mutlak yetkeye ve her şeyden önce devlete gösterilmesi gereken mutlak saygıyı kazımak için elbette"* (Althusser 1998: 115). Eskiden varolan kilise-aile işbirliğinin yerini modern dönemlerde okul-aile işbirliği almışa benzemektedir. Böylelikle, eğitimin, devletin ya da daha geniş anlamda iktidarın davranışlarını meşrulaştırma aracı olduğu yani ideolojik birer aygıt olarak kullanılabilmesi de açıktır. Althusser, insanı birey olarak görmekten öte özne olarak görme eğilimindedir. Özne iktidarın ideolojik belirlenmişliğini taşıyan ve toplumsal yapıda onu aktaran olarak Althusser'in düşünce sisteminde mevcuttur.

Devletin ideolojik aygıtları ise, baskı aygıtının kalkını altında üretim ilişkilerinin yeniden üretimini sağlamaktadırlar (Şahin 2004: 91). Var olan düzeni korumak için eylem yapan gençlerin polisler tarafından şiddete maruz kalması, okulda yaramazlık yapan bir çocuğa öğretmeni tarafından şiddet uygulanması ya da suçu itiraf ettirilmek istenen birine şiddet uygulanabilmesi bu duruma örnek gösterilebilir. Günümüzde her ne kadar iktidar konumunda olan devlet tarafından şiddet uygulanmadığı atfettirmeye çalışılsa da devletin çoğu aygıtlarında zaman zaman şiddet olaylarına rastlanmaya devam etmektedir.

Althusser Marx'ın düşüncelerini felsefi açıdan incelemektedir (Saybaşı 1999: 410). Althusser toplumsal formasyonun ayırıcı özelliklerini ekonomik, politik ve ideolojik bir araya gelmesine dayandırmaktadır (Althusser 2003). Marksizm her zaman bütüncül bir teorik yaklaşım olmuştur (West 2008: 272). Althusser'in ideoloji kuramını yalnızca ekonomik sisteme dayandırmayıp sosyal ve felsefi olarak da ele alması Marx'ın ise ideolojiye genel olarak ekonomik sistemler içerisinde bakması Marx'ın ideoloji kuramında eksiklikler olduğunu göstermektedir. İdeoloji yalnızca ekonomik değil sosyolojik, felsefi, politik ve siyasi bir düzendir ve bu etkenler ideolojinin temelini oluştururlar.

Althusser'e göre ideoloji gerçek ilişkilere hitap etmektedir (Kazancı 2006: 10). Bireylerin dünya görüşleri imgesel olan ve gerçekliğe denk düşmeyen ideoloji tarafından belirlenmektedir (Althusser 2003: 89). İdeolojiden bir eylem aracı gibi yararlananlar, kendilerinin iktidar olduklarını düşündükleri andan itibaren ideoloji tarafından ele geçirilmiştir (Althusser 2002: 284). Althusser'e göre, ideolojinin tarihi yoktur; Birçok kurumsal biçimine rağmen, ideolojinin işlevi ve yapısı tarih boyunca değişmemekte ve sabit kalmaktadır. İdeoloji öncesiz ve sonrasızdır, insan daha doğmadan özne olarak konumlandırılan bir bireydir (Althusser 2003: 106). Althusser öncesiz ve sonrasız olarak nitelediği ideolojiyi, Freud'un bilinçdışı kavramından devralır. İdeoloji bilinçdışı gibi her yerde hazır, tarihin ötesinde ve sonrasında değişmezdir (Althusser 2003: 82). İdeolojinin tüm gerçeklik algılayışı kendi dışında hüküm sürmektedir. İdeoloji katıksız

düş, yani hiçliktir. İdeoloji bu bağlamda, varoluşlarını maddi olarak üreten somut, maddi bireylerin, somut tarihinin gerçekliğinin yani biricik olumlu ve dolu gerçekliğin geri kalanından oluşan, içi boş ve beyhude, katıksız bir imgesel düş olarak tasarlanmıştır (Marx 2004: 17).

Althusser'e göre, ideoloji bireyleri özneler olarak niteleyip, onları özne olarak çağırır, adlandırır; Her ideoloji bir özneler kategorisi üzerine oturtulmuştur. Her bir ideoloji diğerine göre farklılık gösterse de bir özne inşa etmektedir. Özneler için ideoloji vardır ve ideolojinin bu gerçekleşmesi ancak özne aracılığı ile mümkün olabilmekte ya da olmamaktadır. Özne ideolojinin kurucu bir niteliğidir. İdeoloji bireyleri özneler haline getirmektedir. Özneler ideolojinin maddi unsuruyla çakışmaktadır. (Türk 2010: 114). İdeolojide çağırma ya da adlandırma ile toplum nesnelere toplumsal özellik kazandırmaktadır (Kazancı, 2006: 10). Freudcu psikanalize göre öznenin sadece bilince yerleştirilmesi imkansız hale gelmiştir (Çelik 1999: 119). Özneler, edilgin olarak kendi adları ile çağrıldıkları ideoloji içerisinde, ideoloji tarafından belirlenirler. Kim oldukları, kökeni ideoloji tarafından kurulur. Onlara dünyada gerçekten bir yer işgal ettiklerini kabul ettirebildikleri ölçüde uygun özneler kurarlar (Althusser 2003: 108). Devletin baskı aygıtları, açık güç kullanımının veya zorlamanın bulunduğu alanlarda işleyen, hukuk, mahkemeler, polis, ordu gibi kurumlardır. Devletin ideolojik aygıtları ise aile, eğitim ve din gibi alanlarda siyasal iktidarın onanmasını devam ettiren kurumlardır. Bu alanlar içerisinde bireyler adlandırılır, kimlik kazandırılır ve devletin egemenlik alanına hapsedilir (Althusser 1991: 27). Frankfurt Okulu üyelerinden Max Horkheimer, ideoloji içinde kurulan öznenin her zaman özneliğini savunmuş, bireyliğini totaliter sistem karşısında vazgeçilemeyecek bir değer saymıştır (Jay 2005: 92). Toplumsal uygulamalar bireyin özelliklerini belirlemenin yanında sahip olabilecekleri özelliklerin derecesi ve her toplumsal uygulamanın sınırları hakkında kişiye fikir vermektedir. Devletin ideolojik aygıtları ideolojik olarak bireyleri yoğurmaktadır. İdeoloji bireylere istenilen biçimde düşünmeye sevk etmektedir. Bu bağlamda birey olağanı değil, gösterilmek isteneni görmektedir.

Althusser sistematüğinde üçlü bir yapı bulunmaktadır. Bu yapılar; Ekonomik Yapı, Siyasal Pratik ve İdeolojik Düzey'dir. Bu yapılar ideoloji ile yakından bağlantılıdır. Ekonomik Yapı; adından da anlaşılacağı üzere ekonomik faaliyetleri kapsamaktadır. Bir ham maddeyi ürüne dönüştürmek elde edilen ürünü satmak üzere çeşitli pazarlama faaliyetlerinde bulunmak ve ürünün satışından kar elde etmek ekonomik faaliyetleri kapsamaktadır. Üretim, ekonomik faaliyetleri toplumun gereksinmesini karşılayacak toplumun kullanımına sunmak çabasıdır. Bu bağlamda ekonomik yapı maddidir. İdeolojinin oluşumu maddidir. Yani onu oluşturan yapı ve işleyişler maddi oluşumludur (Althusser 1995: 299). Varlığın vazgeçilmez koşuludur ve yaşamak için üretmek gerekir. (Althusser 1995: 303). İdeolojinin işlevselliğinde Althusser'e göre maddi olma durumu önemlidir. Ekonomik faaliyetlerle üretim yeniden şekillenmekte ve devrolmaktadır. Üretim uygulanmasında belirli ilkeler devlet tarafından öngörülmekte ve bu öngörülen ilkeler siyasal pratikler tarafından gözetilmektedir. İdeolojik sürekliliğin sağlanmasında ideolojik düzey etkin olmaktadır. Althusser'in bu bağlamda savunduğu ürün ve üretim odaklı yaklaşıma günümüzde müşteri odaklı yaklaşıma dönüşmüştür. Yalnızca toplumun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla hizmet eden ihtiyaç odaklı üretim bugün artık arzu odaklı ve postmodern tüketim haline gelmiştir. Ancak burada değişmeyen konu üretim ve tüketim biçimlerinde halen ekonomik olarak kar amacının devam etmesidir. Değişen talebin arzdan fazla olması durumunun arzın talepten fazla olması nedeniyle tüketici beklentilerinin farklılaşmasıdır.

Siyasal Pratik; Ekonomik faaliyetler sunulan ürünün nasıl paylaşılacağı ilkelerini belirleyen bir uygulamadır. Bu uygulamada üretim için belirli ilkeler belirlenmekte ve bu ilkelere uyulması beklenmektedir. Uygulamalara uyulup uyulmadığı siyasal sistem tarafından gözetilmektedir. Koyulan hukuki kurullarla bölüşüm sonucu kime ne kadar pay düşeceğini belirlenir. Ekonomik çıkarları gözetmek siyasal eylemle mümkün olmaktadır. Bireylerin siyasal eylemlere girişmesi için de ideoloji gereklidir (Miliband ve ark. 1977: 47).

İdeolojik Düzey; ekonomik çıkarların gözetilmesinde ve ona bağlı siyasal pratiklerle birlikte sistemin gereksinmelerinin karşılanması amaç-

lanmaktadır. İdeoloji maddi bir düzen olduğu için maddi gereksinmeler karşılanmaya çalışılmaktadır. Sistemin devamlılığı için sistemde süreklilik sağlanması esastır. Bu esası sağlayacak olan da ideolojik düzeydir. Sistemin sürekliliğinin yani düzeninin sağlanması ideolojik düzeye ihtiyaç vardır. İdeoloji dönemler arasında bağlantı kurarak ideolojinin vazgeçilmez olmasını sağlamaktadır (Kazancı 2002: 68).

Althusser'in ideoloji teorisi günümüzde devletin baskı grupları ve devletin ideolojik aygıtları uygulamaları ile devam etmektedir. Modern devlet anlayışında Devletin ideolojik aygıtları devletin baskı gruplarına göre daha işlevseldir, ancak baskı uygulamalarında tümüyle terk edilmiş değildir. Althusser'e göre gerçekler ideolojiler tarafından belirlenir ve bireyler gösterilen gerçekliklere göre gerçekliği algırlar. Althusser'in ideoloji hakkındaki görüşleri günümüzde karşılıklarını bulmaktadır. İdeoloji, bireylerin yaşam biçimlerinin, davranışlarının ve faaliyetlerinin belirlenmesinde çok önemli olmaya devam etmektedir. Devletin ideolojik aygıtları ideolojinin sürdürülmesi ve yeni gerçekliklerin görülmesinin ve fark edilmesinin imkansız hale gelebilmesi için tüm güçlerini sonuna kadar kullanmaktadırlar. Bu durum yaşanan evreni ideoloji duvarlarıyla kaplı bir fanus haline getirmektedir. Bu fanus içerisinde bireyler varolan düzenin gönüllü birer kölesi olmaya mahkumdurlar.

3. İDEOLOJİNİN SÜRDÜRÜLMESİNDE ETKİN BİR TAŞIYICI: YENİ MEDYA

İdeoloji, bireylerin yaşamında vazgeçilmez ve son derece etkili bir sistemdir. İdeoloji günümüzde de etkin bir sistem olarak yoluna devam etmektedir. İdeolojiler her daim varlığını sürdürmeye devam etmektedir. İdeolojinin sürekliliğinin sağlanmasında ideolojik düzey ve devletin ideolojik aygıtları önemli rol üstlenmektedir ancak ideolojinin taşıyıcıları zamanla gelişmektedir. Kitle iletişim araçları ve medya ideolojinin sürdürülmesinde önemli taşıyıcılarıdır. Son zamanlarda sıkça gündemde olan yeni medya da ideolojinin önemli taşıyıcılarından biri konumuna gelmiştir. Yeni medyadan internet medyası anlaşılmalıdır. internet, bireylere temelde geri besleme imkanı sağlamakta, bireylerin mekandan ve zamandan bağımsız olarak enformasyon sağlayabilecekleri ve ileti-

şim kurabilecekleri bir ortam sağlamaktadır. Bireyler televizyon, radyo gibi araçların karşısındaki pasif konumlarını internet ile aktif bir konuma çevirme imkanına sahip olmuşlardır. İnternet üzerinden işlevsel etkileşim, kullanıcıların iletişim sürecindeki egemenliğine vurgu yapmaktadır (Timisi, 2003: 132). Bu bölümde Althusser'in ideoloji kuramından yola çıkılarak ideolojinin yeni medyada etkinliği ve özellikle yeni medyada haber oluşturmada ve de habere bakış açısında ne tür etkileri üzerine tartışılacaktır.

Dijk'a göre yeni medya, iletimi sağlayan linkler ve yapay hafızaların (yazı, veri, fotoğraf ve seslerden oluşan) bir araya gelmesinden oluşan ve ayrı aygıtların yüklenebildiği bir özelliğe sahiptir. En önemli yapısal yeni medya özelliği, telekomünikasyon, veri iletişimi ve kitle iletişiminin tek bir araçta bir araya gelmesidir. Bu "yöndeşme" süreci olarak da adlandırılmaktadır. Bu nedenle yeni medya, sıklıkla "multimedya" olarak da ifade edilmektedir (Dijk 2006: 4). Nejla Karabulut'a göre özellikle internet, yeni medya kavramını gündeme taşıyan önemli gelişmelerden birini oluşturmaktadır. Çünkü bu mecra, yalnızca teknolojik olarak değil, ekonomik, politik ve sosyal etkileri açısından yeni medyayı en iyi temsil eden ortamdır (Karabulut 2009: 85). İnternetin çoklu içerik taşımaya uygun yapısı yani hipermetinselliği, haber metninin yardımcı unsurlarını da online ortamda erişime açık hale getirmektedir. Böylece gazetecinin, yazısı için kullandığı arka plan bilgisine ve belgelere sınırsız erişim mümkün olmaktadır (Evers 2010: 322). 1993 ile 2003 arasında ortaya çıkan "Web 1.0" teknolojisi yalnızca bir okuma ve araştırma mecrası olarak hizmet vermiştir. 2004 yılında ise Web 2.0 devriminin gerçekleştirilmesiyle sıradan internet kullanıcılarına özel bir yazılıma ihtiyaç duymaksızın içerik yazma, gönderme ve yayınlama imkanı sunulmuştur. Günümüzde popüler sosyal paylaşım siteleri de dahil internet sitelerinin hemen hepsi ortaya çıkan bu teknolojinin bir ürünüdür (Laughy 2010: 162-163).

McLuhan'ın "Araç mesajdır" görüşüne göre, kitle iletişim araçları sosyal etki yaratmada kayda değer bir şekilde etkilidir. McLuhan'a göre, bu etki kişilere bir takım değerler katarak onu geliştirmesi ve yeni kültürel değerlere

adapte olması ile gerçekleşmektedir. Bu düşünürün, "Küresel Köy" kuramına göre, elektronik medyanın gelecekte ileri teknolojiye geçmesi ve toplumlar arasında sınırların kalkmasıyla, dünyanın her köşesinde teknolojiyi kullanan herkes, coğrafi sınırlar ve sınırlamalar olmaksızın diledikleri kişiyle iletişim kurabilecek, haberleşebilecek ve paylaşımında bulunabilecektir. Günümüzde McLuhan'ın da öne sürdüğü gibi hiçbir coğrafi sınır tanımadan basit ve hızlı bir şekilde iletişim mümkün olmuştur. Bu iletişim biçimi sadece iletişimsel olarak değil kültürel olarak da yayılmayı sağlamıştır. Haber içerikleri yeni medya ile sınırsız bir şekilde yayılabilmektedir. İdeolojinin yeni medya üzerinden üretimine bakılırsa, yeni medyada haberin üretimi radyo ve televizyon gibi diğer kitle iletişim araçlarında üretilenlerden daha çeşitli durumdadır. Yeni medya iletişimde bir devir olarak sayılmanın ötesinde yeni bir kültürel, siyasal ve ekonomik alandır (Polat 2002: 2). İletişim alanındaki bu gelişmeler "yeni iletişim düzeni" olarak da tanımlanmaktadır (Timisi 2003: 115). İnternet teknolojisi ve kapılarının açtığı sanal dünya, fiziksel dünyanın bedensel, mekansal ve zamansal sınırlarından bağımsız bir alan kurgusu üzerine inşa edilmiştir (Alemdaroğlu ve Demirtaş 2004: 206). Yeni medyanın belirli imgeler sürekli tekrarlanarak imge, gerçeğin yerine geçirilmektedir. Genellikle geleneksel medya, bilginin yayınlanması için belirli kaynaklara ihtiyaç duymaktadır. Ancak yeni medyada bilgiye erişmek için erişim herkese açıktır.

Medya kurumları, sürekli olarak tutarlı bir ideoloji ile toplumsal yapıyı düzenlemektedirler. Bu amaçla bir dizi ortak değerler ve mekanizmalar üreterek toplum üzerinde hegemonya kurmaktadır (Shoemaker ve Reese 1997: 116). Haberin dili içinde kaynak söylemler, halkın sözüne dönüştürülmektedir. Böylece haber medyası, egemen söylemleri uzlaşımaya dönüştürmekte ve bu süreç içinde hegemonyaya yönelik rızanın oluşumunda etkin bir rol oynamaktadır (İnal 1996: 114). Haber medyanın bir çıktısıdır. Medyanın olduğu yerde haber de vardır. Haber bilgiyi besleyen kaynaklardan biridir. Bireylerde bilgiyi oluşturan kitap okumak ve eğitim almak gibi yöntemlere haberi de eklemek gerekmektedir. Haber bazen eğitirken bazen de bilgilendirmektedir. Haberin eğitme amacına eğitici programlar ve belgeseller örnek

verilebilir. Özellikle sağlık programları, evlilik programları, kadın programları, kamu spotu reklamları ve açıköğretim yayınları gibi programlar halkı bilinçlendirme amacını gütmektedir. Haberin bilgilendirme amacına örnek olarak haber programları verilebilir. Bunlar daha çok geçici bilgiler olarak sunulmaktadır. Haberin eğitime ve bilgilendirme işlevlerine eğlendirme işlevini de eklemek gereklidir. Sunulan haberler bireyleri eğlendirmek amacıyla da sunulabilmektedir. Bu duruma örnek olarak magazin programlarında verilen haberler verilebilir. Magazin programlarının verdiği mesajlar içeriksel bilgi olarak önemli bir işlevi olmayan ancak boş zamanlarda bireyleri rahatlatma ve eğlendirme amacıyla sunulmaktadır.

Haber sunumu eğitime, bilgilendirme ve eğlendirme işlevlerini gerçekleştirirken aslında geride tuttuğu önemli bir amacı da gerçekleştirilmektedir. Haber ideoloji taşımaktadır. Haberler ideolojileri bireylere dolaylı yoldan iletmektedirler (Fejes 1994: 258; İnal 1996: 141). Teknoloji geliştikçe daha fazla uygulama daha fazla birbirine bağlı hale gelmektedir. Bu durum kişisel ve ticari iletişimin çevrimiçi olarak hızla sanal gerçeklikte ilerlemesine neden olmaktadır (Mislove ve ark. 2007: 31). Medya, toplumun kurumsal yapısı ile bütünleştirecek değerleri, inançları ve davranış biçimlerini empoze etmektedir (Chomsky ve Herman 2004: 35). Medya haber bildirimini ile ideolojilerin mesajlarını kendi söylemleri içerisinde barındırmaktadır. Topluma ideolojilerin sıkça yansıtılması bireyleri farkında olmadan etkilemektedir. İdeolojinin yansıtılmasında bu açıdan kitle iletişim araçları önem kazanmaktadır (Dursun 2001: 81). Haberin yapılaşmış dilinin ve toplumsal yapıda varolan ve süregiden sınıfsal, cinsiyetçi, ırkçı vb. her türlü iktidar ve egemenlik ilişkilerinin yeniden üretilmesinden sorumsuz ya da bağımsız değerlendirilemez. Haber dilinin bütün yapısında cinsiyetçi, sınıfçı, ırkçı bütün eşitsizlik ilişkileri açıkça görünmektedir (Dursun 2005: 72). Williams ve Hall gibi birçok düşünür kültürü irdelerken, aslında ideoloji kavramının toplumsal iletişimin oluşumundaki etkinliğini de kabul etmişlerdir (Alver 2009: 28).

Haber ve bilgi sunulurken aynı zamanda egemen kültür ve ideoloji de sunulmaktadır. Bireyler egemen kültür ve ideoloji çerçevesinde

bilgileri ve haberleri öğrenmektedirler. İnternet medyasının genel söylem alanı da geleneksel medya gibi kendini egemen ideolojinin içinde tutmaktadır. Medya, toplumsal/kültürel alandaki bu ideolojik inşayı yerine getirirken sürekli olarak toplumdaki sınıfsal çelişkileri perdeleyerek gündelik hayat, yaşam biçimi, eğlence, tüketim, moda gibi kategoriler oluşturarak bir anlamlandırma çerçevesi oluşturmayı tercih etmektedir (Fiske 2003: 224).

Marx ve Althusser'e göre ideolojinin işlevsellığı, toplumun varlığını sürdürmesinde, eşitsiz ve adaletsiz rejimlerin kabullenilmesine sebep olmaktadır. Kapitalist toplumlarda öznelere sunulan bilgilerle kitle bilincini koşullandırma beyinleri yıkarak ve yanlış bilincin geliştirilmesine neden olmaktadır. Bu durum tek boyutlu düşünce ve davranış kalıplarının benimsenmesine neden olmaktadır (Marcuse 1997: 19). Bilinçte olduğu gibi gerçekliğin kendisi de ters dönmüştür. Bir tür yanlış tanıma olarak ideoloji, hem maddi yaşamın bir yansıması hem de onun ters dönmüş bir biçimidir (Özbek 2003: 151). Yeni medyada haberin üretimi yalnızca profesyonel kişilerce değil halktan kişilerce de üretilebilmektedir. Üretilen haberler çeşitli web sitelerinde, sosyal paylaşım ağlarında paylaşılabilir. Dijitalleşme haberin dağıtımını çok kolaya indirmiştir. Ancak bu şekilde kolay dağıtım haberin doğruluğunu ve kalitesini etkilemektedir. Yeni medya yoluyla yayılan haberler çoğu zaman doğru çıkmayabilmektedir. Bu durum gerçekliğin sorgulanmasına sebep olmaktadır. Gerçeklik bireylere iktidar ve onun ideolojik aygıtlarından biri olan medya tarafından fark ettirmeden verilmektedir. Gerçeklik bir ideolojinin hegemonyasıdır ve ideoloji kendini yeniden üretmek için haberi kullanmaktadır.

Althusser, siyasal iktidarın kendi varlığını devam ettirebilmesi için baskı aygıtlarına ve ideolojik aygıtlara sahip olduğunu ve bunları yoğun bir şekilde kullandığını ifade etmektedir. Bilgi bir hiyerarşidir. Bilgi hiyerarşisinin en yükseğinde iktidar konumunda devlet bulunmaktadır. Bilgi aktarılması ve uygulanması gibi süreçler iktidar hiyerarşisiyle belirlenmektedir. Bilginin egemenliği aynı zamanda iktidarın da egemenliğidir (Foucault 1980: 131). Egemenler yönettiklerinin tüm yaşam alanlarına girdikleri gibi görme alanları-

na da girmektedirler. İktidarlar gerçeği belirlediği için onların belirlediği gerçek toplumca doğru kabul edilir ve sorgulanmaz. Bireyler bu yolla kendilerine sunulanı gerçek olarak kabul etmektedirler. Modern burjuvazi ve soylu sınıf günümüzde medya iktidarlarıdır. Haber, medyanın güçlü ve egemen ideoloji tanımlarına yönelik bir yeniden üretimin gerçekleştirilmesidir. Hükümet ve yönetim örgütleri için medya, onların kurumsal etkinliklerinin adil, eşit, meşru ve kamu yararına olduğunu kamusal alanda iddia ettikleri bir aygıttır. İktidar seçkinleri ve iktidarı temsil eden kurumların öznel görüşleri varolan toplumsal gerçekliğin bir parçasıdır. Çoğunlukla egemen gücü ve iktidarı elinde bulunduranların lehine gerçeklik temsil edilmektedir (Dursun 2001: 123-125). Günümüzde yeni medyada iktidar düzeni yalnızca tepeden aşağıya doğru işlememektedir. Yeni medyada bireyler de birbirlerini gözetleyebildikleri için iktidar yönetimi çift taraflı olmuştur.

Medyaya ilişkin olarak kullanılan her ifade, ekonomik, politik ve kültürel açıdan medyanın içinde yer aldığı bütünlüğe gönderme yapmak durumundadır (Golding ve Murdock 2002: 65). Yeni medya ideoloji yayılımı Althusser'in ideolojik yapılarındaki ekonomik yapı, siyasal pratik ve ideolojik düzeyle ilişkilidir. Yeni medya, içinde yer aldığı ekonomik ve politik yapıyla ilişkilendirilmezse yüzeysel ve anlamsız kalır. Medyaya dair üretilen bilgiler metinsel ve görsel olarak üretilerek izleyicilere ve okuyuculara yani bilginin tüketicilerine sunulmaktadır. Bilgi üretme aynı zamanda ekonomik bir işlemdir de çünkü bilgi de bir ürün gibi üretilir ve üretilen bilgiden haberi oluşturanlar maddi ya da manevi bir beklenti içerisinde olurlar. Geleneksel medyada haberdan maddi beklentiler yaygın olurken, yeni medyada manevi beklentiler de yaygın olmaktadır. Althusser'in ideoloji maddidir düşüncesi her zaman maddiyatla karşılanmamaktadır.

Yeni medyada üretilen haberleri halktan biri de oluşturup yayımlayabilmektedir ve burada amaç her zaman maddi değildir. Sunduğu haberin gündem oluşturarak amacına ulaşması da güdülebilmektedir. *“Medya ne düşüneceğimizi söylemede başarılı olmayabilir, fakat ne hakkında düşüneceğimizi söylemede son derece başarılıdır”* (Cohen 1963: 13). Gündem oluşturma;

bireylerin bir takım konuların görece önemini, medyanın bilgilendirme ve haberdar etme boyutlarını göz önüne alarak, daha çok öğrenme konusuyla ilgilenmekte, olayların gerçek yaşamdaki durumları ile medya içeriklerindeki görünüşleri arasındaki ilişkinin sorgulanmasını gündeme getirmekte, kitle iletişim araçlarının, bireylerin toplumsal gerçek hakkındaki tasavvurlarını nasıl inşa ettiklerini de analiz etmektedir (McQuail ve Windahl 1993: 91; Erdoğan ve Alemdar 2002: 212). Gündemi belirlemeye yardımcı olan bu tarz haberler youtube, facebook, twitter gibi sosyal paylaşım ağlarında da yorum yapılarak bilginin içeriği yeniden üretilmektedir. Günümüzde sosyal ağ siteleri son derece popülerdir ve popüleritesi artan bir şekilde devam etmektedir (Buffardi ve Campbell 2008: 1305). Althusser'e göre, siyasal iktidarın düşüncelerinin halka aktarılmasında ve benimsetilmesinde medyanın yadsınamayacak derecede rolü bulunmaktadır (Althusser 2003). Sık sık tekrarlanan düşünceler kabul görmekte, karşı görüşler dolaylı yoldan baskılanarak unutulup gitmektedir. Sonuçta, yeni medya bir gündem yaratma, dikkati önemli olandan saptırma, galeyana getirme aracı olarak da kullanılmaktadır. Yeni medya bireyleri ikna etmek yerine, izleyicilerin ne düşüneceğine karar vermektedir (“scribd”,2010). Seçim dönemlerinde siyasi partilerin medyada yer almadığı, nasıl yer aldığı, ne kadar yer aldığı ve nasıl temsil edildiği, seçmen davranışını etkileyen çok önemli bir faktördür. Youtube'un yoğun bir şekilde siyasi amaçlı kullanıldığı görülmektedir. Hazırlanan videolarda daha çok parti liderlerinin meydanlardaki konuşmaları, özel hazırlanmış klipler, seçim şarkıları, vaatler ile rakipleri ve liderlerini eleştiren görüntüler yer almaktadır. AKP seçim dönemlerinde yeni medyayı da dikkate alarak yeni medyadan halka seslenmektedir. Yurt içi olduğu gibi uluslararası kapitalist medya haberciliği ülke içi ve ülkeler arası sermayenin gelişmesinin, bu gelişmede belli ideolojik ve kültürel (belli dünya görüşünün, umutların, mutlulukların, dostların ve düşmanların vs) alt yapıların hazırlanması ve tutulmasında önemli bir rol oynamaktadır.

Kapitalist medya profesyonelliği egemen sermaye sisteminin hem materyal hem de ideolojik günlük pratiklerinin belli biçimlerde sürekli sergilendiği bir alandır. Liberal Burjuva gaze-

teciliğinin ve haberciliğinin en belirgin yanlarından biri (örneğin Nem York Times, AP, UPI, BBC) gerçeklere tıpa tıp uyan, çoğu kez gazetecinin kişisel duygusallığından arındırılmış bir yazılım biçimi ve profesyonelliği getirmesidir. Her gerçeğe değil, dikkatle seçilmiş gerçeklere uygun burjuva medya profesyonelliğinin gerçekleri çeşitli profesyonel kaideler, kurallar, ahlak, haber anlayışı, haberlerin gündeme alınmasındaki sıralamadaki standartlaşmalarla sermayenin ideolojisinin çerçevelediği bir uyum ve eleştiri alanı içine sıkıştırılmaktadır. Örneğin bu ideolojinin belirlediği haber profesyonelliğinde her gün gazetelerin ilk sayfalarını cinayetler, dedikodular, hırsızlıklar, kazalar, siyasetçiler hakkında sansasyonel haberler seçilmiş-gerçekler saptırılmadan, olduğu gibi sunulmaktadır (Erdoğan, 2011). Yeni medya ideolojinin daha hızlı ve daha etkin yayılımını kolaylaştırmaktadır ancak yeni medya haberde hızlı olmak için doğrulanmamış haberleri de yayınlamaktadır. (Dijk 1999). Yeni medyanın ürettiği kurgu bir olgu haline dönüşmektedir. İmge üzerinde otorite sağlayan yeni medya, sahte bir gerçeklik evreni yaratmaktadır (Ewen ve Ewen 1992: 189). Yeni medya, gündem yaratma rolü ile halkın dikkatini belli konulara çekebilir ve onları yanıltıp yönlendirebilir. Yeni medyada haber sunumlarında ön sıralarda bu tarz haberlerin yaygın olduğu göze çarpmaktadır. Yeni medya Althusser'in ideoloji anlayışındaki siyasal pratiklerle ideolojinin devletin ideolojik aygıtları ile denetlenmesi işlevini de sürdürmektedir. Yeni medyadaki denetim genellikle gözetim ile yürütülmektedir. Medya iktidarları haberin ideolojik olarak etkin olup olmadığını, gösterilmek istenilen gerçeklerin sorgusuz olarak kabullenip kabullenilmediğini kontrol etmektedirler. İdeolojik bağlamda bir sorunla karşılaşıldığında devletin ideolojik aygıtları devreye girmektedir.

Yeni medya Althusser'in ideolojik düzen yapısı çerçevesinde ideolojinin sürekliliğini sağlamaya çalışmaktadır. Yeni medya sunduğu haberlerde ideolojik değerlerin devamlılığının sağlanmasını gözetmektedir. Haberdeki bilgilere ideolojik düzenin parçaları sindirilmektedir. Haberin söylemi içinde egemen söylemler doğallaşır ve egemen ideoloji yeniden kurulmaktadır (İnal, 1996: 104). İdeolojiler, söylem

içinde dilsel gösterge aracılığıyla varlık kazanırlar (Mumby 2004: 137).

Althusser, en yaygın ve en görünmez ideolojik pratiklerinden biri olarak çağırma ya da seslenme ilişkisini kurmaktadır. Her türlü iletişimde birine seslenme eylemi mevcuttur. Seslenen kişi iletişime yanıt verdiğinde ideolojik inşa içerisinde yerini bulmaktadır. Yanıt verenler kendilerini özne olarak konumlandırmaktadırlar (Fiske 2003: 224). Özne konumlandırması yeni medyada da hakimdir. Kişilerin kendi başlarına verdiklerini zannettikleri kararlar aslında devlet tarafından sosyalleşme adı altında kişiye öğretilen düşüncelerdir. Medya mesajlarının güdülenmesi, üretim ve dağıtım aşamalarında olduğu gibi, tüketim/okunma aşamasında da anlamın üretimi katlanarak devam edecektir (Alankuş 1995: 84). Yeni medya sunduğu haberlerle bireylere seslenmektedir. Özellikle youtube, facebook ve twitter sosyal medya ağları ile bireyler habere karşı bir söylem içerisinde bulunarak kendilerini özne konumuna getirirler. Sosyal medyada haber söylemlerinde karşılıklı iletişimin kurulması bir yönde ideolojilerin de karşılıklı olarak devrim daimini sağlamaktadır. İdeolojinin önemli taşıyıcılarından biri olan yeni medya, iletişimde sınır tanımazlığı ile ideolojinin sürekliliğinin devam etmesinde önemli bir araçtır. İdeolojinin bu derece medyaya hakim olması hem haberin oluşumunda hem de habere tarafsız bakmayı önemli ölçüde kısıtlamaktadır.

SONUÇ

İdeoloji kavramı bireylerin bakış açılarını etkilemede önemli bir role sahiptir. İdeoloji gerçekliğin temsilini dönüştürmektedir. İdeoloji, bireylerin dünyaya çerçevesiz bir pencereden bakmasını engellemektedir. Her türlü faaliyet, davranış ve düşünce sistemleri ideolojik düzenin belirlediği ölçüde sürdürülmektedir. İdeoloji ekonomik yapıyla ilişkilidir ve maddi yanı vardır. Ancak günümüzde yeni medyanın sağladığı sınırsız haberleşme nedeniyle yalnız maddi değil manevi çıkarlar da söz konusudur. İdeoloji siyasal pratiklerle bireylere paylaştırılmaktadır. Bu paylaşım devletin ideolojik aygıtlarıyla denetlenmektedir. İdeoloji bireyleri özne konumuna getirmektedir. Öznelerin toplumda amaçlarının ne olduğu, nasıl olmaları gerektiği önceden belirlenmiştir. Gereken ideo-

lojik düzene uyup uymadıkları iktidarlarca gözetlenmektedir. Devletin ideolojik aygıtları birer iktidar temsilidir. Yeni medyada kurulan tüm iletişimler ve paylaşılan tüm haberler yeni medya iktidarlarınınca gözetlenmektedir. Gözetim yalnızca tek yönlü değil çift yönlü de gerçekleşebilmektedir. Bireylerin de birbirlerini gözetleyebilmesi çift yönlü iktidarın gelişimine neden olmuştur. İdeolojik düzen ile ideolojinin sürekliliği devam ettirilmektedir. Yeni medya ideolojinin önemli taşıyıcılarından biridir. Bu sebeple de ideolojik düzen oluşturulan tüm haberlerin içine fark ettirilmeden sızdırılmaktadır. Yeni medya haberi zaman ve mekan farkı gözetmeden sınırsızca ulaştırırken ideolojinin de yayılma hızını arttırmaktadır. İdeolojinin tarihi olmadığı gibi yeni medyada da ideolojinin tarihi hiçbir zaman son bulmayacaktır, çünkü ideoloji vazgeçilemezdir. Bu durum habere tarafsızca yaklaşmayı engellemeye devam edecektir. Bu bağlamda Althusser'in ideoloji kuramının ana kaynaklarının günümüzde yerini bulduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

Alankuş K S (1995) Türkiye'de Medya, Hegemonya ve Ötekinin Temsili, Toplum ve Bilim Derg, 67, 76-108

Alemdaroğlu A ve Demirtaş N (2004) Mynet'te Erkeklik Halleri, Toplum ve Bilim Derg, 101, 206.

Allard E (1971) Finland: Institutionalized Radicalism Decline Of Ideology, Adline Atherton, Chicago.

Althusser L (1991) İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Yusuf Alp ve Mahmut Özışık (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.

Althusser L (1995) Kapital'i Okumak, Celal A. Kanat (çev), Belge Yayınları, İstanbul.

Althusser L (1998) Gelecek Uzun Sürer, İsmet Birkan (çev), Can Yayınları, İstanbul.

Althusser L (2002) Marx İçin, Işık Ergüden (çev), İthaki Yayınları, İstanbul.

Althusser L (2003) İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları, Alp Tümertekin (çev), İthaki Yayınları, İstanbul.

Althusser L (2004) Sanat Üzerine Yazılar, Alp Tümertekin, Z. İlkelen (çev), İthaki Yayınları, İstanbul.

Alver F (2009) Kültürel Çalışmalarda Medya Metinlerinin Okunması Sürecinde İzleyicinin Konumlandırılması. içinde, Terör ve Haber Söylemi Literatürk Yayınevi, Konya.

Buffardi L E ve Campell W K (2008) Narcissism and Social Networking Web Sites, PSPB (Pers Soc Psychol Bull), 34, 10, 1305.

Chomsky N ve Herman S (2004) Medyanın Kamuoyu İmalatı, Galip Üstün (çev), Chiviyazıları, İstanbul.

Cohen B C (1963) The Press and Foreign Policy, Princeton University Press, Princeton.

Çelik N (1999) İdeoloji Kuramlarında Özne: Althusser ve Gramsci, Kültür ve İletişim Derg, 2,2, 119.

Çetin H (2002) Totaliterizm: İdeolojik Kökenleri ve Toplumsal İnşa Araçları, C.Ü. Sosyal Bilimler Derg, 26,1, 16.

Dijk V (2006) Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları, Medya İktidar İdeoloji, Mehmet Küçük (çev), Ark Yayınları, Ankara.

Dursun Ç (2001) Tv Haberlerinde İdeoloji İmge Yayınları, Ankara.

Dursun Ç (2005) Haber ve Habercilik/Gazetecilik Üzerine Düşünmek, Habercinin El Kitabı Gazetecilik ve Habercilik, IPS Yayınları, İstanbul.

Erdoğan İ ve Alemdar K (2002) Öteki Kuram, Erk Yayınları, Ankara.

Erdoğan İ. Kapitalist Medya Profesyonelliği ve Haber Olmayan Haberler www.gazete.halkcephesi.net/yazilar (Erişim Tarihi: 14.11.2011).

Evers, H (2010) "İnternet Haberciliği: Yeni Etik Sorunlar mı?", Televizyon Haberciliğinde Etik, Fersa Matbaacılık.

Ewen S ve Ewen E (1992) Channels of Desire: Mass Images and the Shaping of American Consciousness. University of Minnesota Press, Minneapolis and London.

Heywood A (2006) Siyaset, Bekir Berat Özipek ve Bican Şahin (çev), Liberte Yayınları, Ankara.

Fiske J (2003) İletişim Çalışmalarına Giriş, Süleyman İrvan (çev.). Bilim ve Sanat, Ankara.

- Foucault M (1980) *The Will to Truth*, Alan Sheridan (İng. çev) Tavistock Press, New York-London.
- Güngör S (2001) Althusser' de İdeoloji Kavramı, <http://edergi.sdu.edu.tr/index.php/iibfd/article/viewFile/2467/2212>, erişim tarihi: 11.12.2011.
- Gramsci A (1997) *Hapishane Defterleri: Felsefe ve Politika Sorunları, Seçmeler*, Adnan Cemgil (çev), Belge Yayınları, İstanbul.
- İnal M A (1996) *Haberi Okumak, Temuçin Yayınları*, İstanbul.
- Jay M (2001) *Diyalektik İmgelem*, Frankfurt Okulu ve Toplumsal Araştırmalar Enstitüsünün Tarihi, Ünsal Oskay (çev), Der Yayınları, İstanbul.
- Karabulut N (2009) *Yeni Medya Teknolojileri ve Halkla İlişkiler*, Beykoz Lojistik Meslek Yüksekokulu Yayınları, İstanbul.
- Kazancı M (2002) Althusser, İdeoloji Ve İletişimin Dayanılmaz Ağırlığı, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/42/464/5297.pdf>, erişim tarihi: 10.12.2011.
- Kazancı M (2006) Althusser, İdeoloji Ve İdeoloji İle İlgili Son Söz, <http://ilef.ankara.edu.tr/id/gorsel/dosya/1164634976althusserideoloji.pdf>, erişim tarihi: 03.06.2011.
- Laughey D (2010) *Medya Çalışmaları - Teoriler ve Yaklaşımlar*, Ali Toprak (çev), Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Lefevbre H (1964) *Sociologie de Marx*. PUF Collection SUP, Paris.
- Marcuse H (1997) *Tek Boyutlu İnsan*, Aziz Yardımlı (çev), İdea Yayınları, İstanbul.
- Marx K (2004) *Alman İdeolojisi*, Sevim Belli (çev), Sol Yayınları, İstanbul.
- Milibart R, Poulantzas N ve Laclau E (1977) *Kapitalist Devlet Sorunu*, Yasemin Berkman (çev.) BirikimYayınları, İstanbul.
- Mislove A, Marcon M, Gummati K P, Druschel P ve Bhattacharjee B (2007) *Measurement and Analysis of Online Social Networks*, IMC 07, October 24-26 2007, California.
- Mumuby D K (2004) *İdeoloji ve Anlamın Toplumsal İnşası: Bir İletişim Bakış Açısı*, Çiler Dursun (çev), Doğu Batı Yayınları, Ankara.
- Öz B H (2009) *19. yüzyıldan 20. yüzyıla: Modern Siyasal İdeolojiler*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Özbek S (2003) *İdeoloji Kuramları*, Bulut Yayınları İstanbul.
- Öztürk C (2007) *Marksizm' de İdeoloji Tartışmaları*, <http://www.sosyolojinotlari.com/PDF/sosnot2.pdf>, erişim tarihi: 10.12.2011.
- Platon (1995) *Devlet*, Sebhattin Eyüboğlu ve M. Ali Cimcoz (çev), Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Saybaşı K (1999) *Siyaset Biliminde Temel Yaklaşımlar*, Doruk Yayıncılık, Ankara.
- Soemaker P ve Reese S D (1997) *İdeolojinin Medya İçeriği Üzerindeki Etkisi* Medya Kültür Siyaset, (Süleyman İrvan) (der). Ark, Ankara.
- Stevenson N (2008) *Medya Kültürleri*, Göze Orhon ve Barış Engin Aksoy (çev), Ütopya Yayınları, Ankara.
- Şahin Ö (2004) Althusser'de Devlet, İdeoloji ve Eğitim, <http://www.egitimbilimtoplum.com.tr/index.php/ebt/article/viewArticle/53>, erişim tarihi: 03.05.2011.
- Timisi N (2003) *Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi*, Dost Yayınevi, Ankara.
- Türk B H (2010) *İdeoloji Siyaset*, Opus Yayınları, İstanbul.
- Üşür S S (1997) *İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme*, İmge Kitabevi, Ankara.
- Vergin N (2010) *Siyasetin Sosyolojisi Kavramlar, Tanımlar, Yaklaşımlar*, Doğan Kitap, İstanbul.
- Weber M (1993) *Sosyoloji Yazıları*, Taha Parla (çev), Hürriyet Vakfı Yayınlar İstanbul.
- West D (2008) *Kıta Avrupası Felsefesine Giriş* Rousseau, Kant Ve Hegel' den Foucault Ve Derrida' ya, Ahmet Cevizci (çev), Paradigma Yayıncılık, İstanbul.
- www.scribd.com , erişim tarihi: 27.01.2011